

**Stanowisko
Polskiego Towarzystwa Leśnego
w sprawie niektórych zagadnień
bieżącej polityki leśnej,
przyjęte na posiedzeniu Zarządu Głównego
w dniu 20 lutego 1986 r. w Warszawie**

Stanowisko PTL wobec podstawowych założeń reformy gospodarczej w odniesieniu do kompleksu leśno-drzewnego zostało zajęte 31 marca 1981 roku, a jego treść została przekazana Komisji ds. Reformy Gospodarczej, Urzędowi Rady Ministrów, Komisji Sejmowej Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Polskiej Akademii Nauk, Ministrowi Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Polskiemu Towarzystwu Ekonomicznemu, Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa.

W wymienionym dokumencie PTL zgadzało się z założeniami reformy dotyczącymi m.in. stopniowego ograniczania liczebności przemysłowych ministerstw branżowych oraz zmiany ich zakresu i metod działania, zwracając uwagę na zagrażające gospodarstwu leśnemu poważne niebezpieczeństwa, jakie powstać mogą w przypadku stosowania w ramach reformy gospodarczej schematycznych rozwiązań. PTL miało tu na myśli niebezpieczeństwa wynikające z ewentualnego rozdzielenia i podporządkowania różnym jednostkom centralnym istniejącego kompleksu leśno-drzewnego, od wielu dziesięcioleci ściśle od siebie współzależnego i związanego stałą kooperacją. Zwracało również uwagę na zasadność utrzymania obecnej organizacji Lasów Państwowych z zachowaniem Naczelnego Zarządu. Wypowiedziało się także za potrzebą zapewnienia należytej koordynacji funkcjonowania oraz rozwoju leśnictwa i przemysłu opartego na surowcu drzewnym, tj. przemysłu tartaczno-technicznego, przemysłu materiałów płytowych i przemysłu celulozowo-papierniczego, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności lasu do spełniania wielofunkcyjnej roli.

PTL pragnie podkreślić, że nadal podtrzymuje swoje dotychczasowe poglądy na istotę integracji leśnictwa i drzewnictwa oraz na konsekwencje zniesienia Urzędu Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, jako reprezentanta interesów tego ważnego i specyficznego działu gospodarki narodowej łączącej swe funkcje gospodarcze z kompleksem funkcji o charakterze ekologicznym i socjalnym.

PTL rozumie, że poza względami mającymi na celu dobro gospodarki leśnej i drzewnej mogły istnieć inne, ważne okoliczności, na podstawie których podjęto ostatnie decyzje o zmianie struktury centralnych władz gospodarczych. Niemniej jednak PTL, które w ciągu ponad 100-letniego okresu swego istnienia nigdy nie odstąpiło od obowiązku reprezentowania społecznego punktu widzenia na żywotne sprawy lasów i leśnictwa polskiego, a które w ostatnim okresie było pozbawione możliwości speł-

nienia tego obowiązku, nie może ukryć swojego ubolewania wobec sytuacji zaistniałej w leśnictwie i przemyśle drzewnym.

W związku z powyższym oraz w nawiązaniu do uchwalonych z okazji 100-lecia PTL w roku 1982 dokumentów (Memoriał oraz Apel do Społeczeństwa) PTL uważa za swój obowiązek przedstawić swoje stanowisko w odniesieniu do niektórych elementów aktualnej polityki leśnej. Stanowisko to dotyczy następujących problemów:

I. Zapewnienie warunków materialnych i organizacyjnych niezbędnych dla uzyskania poprawy stanu lasów i gospodarki leśnej do roku 1990, stosownie do Uchwały Rządu nr 36/84 z dnia 5 marca 1984 r.

W rezultacie szkodliwego oddziaływania zanieczyszczeń przemysłowych, klęsk żywiołowych, zaniedbań w sferze zabiegów pielęgnacyjnych i ochronnych, niedostatku wyposażenia technicznego, niedorozwoju infrastruktury i okresowych niedoborów stanu zatrudnienia w leśnictwie, nastąpiło gwałtowne pogorszenie stanu zdrowotnego naszych lasów. Świadczą o tym wyniki dwóch kolejnych wielkoobszarowych inwentaryzacji lasu prowadzonych w latach 1983 i 1985. Ponad 10% ogólnego zapasu drewna w naszych lasach musi być przedwcześnie wyrąbane, a więc wyłączone z produkcji, co zakłóci prawidłowy ład przestrzenny i czasowy drzewostanów. Nakłada to na Lasy Państwowe ogromny obowiązek poprawy stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów, podniesienia ich produktywności i powiększenia zapasu drewna na pniu, a odejścia od systematycznego przekraczania, również i obecnie, dopuszczalnego rozmiaru pozyskania drewna, szczególnie drewna wielkowmiarowego.

Złożony zakres powyższych czynności, niezbędnych dla utrzymania walorów środowiskowych i produkcyjnych lasów, wymaga znacznych nakładów finansowych, różnych w poszczególnych Okręgowych Zarządach Lasów Państwowych, oraz wymaga centralnego sterowania.

W tej sytuacji Polskie Towarzystwo Leśne uważa, że:

a) Należy dążyć do dalszego wzmocnienia zasad centralnego podejmowania decyzji gospodarczych w odniesieniu do kompleksu leśno-drzewnego oraz do zapewnienia pełnej operatywności kierownictwa organizacji gospodarczej Lasów Państwowych. Reforma gospodarcza w leśnictwie ma i musi mieć specyficzny charakter. Działalność gospodarcza Lasów Państwowych nie może być bowiem nastawiona wyłącznie na osiągnięcie rentowności wynikającej ze sprzedaży drewna i innych leśnych produktów lecz musi również liczyć się z innymi, często niewymiernymi, ogromnymi korzyściami jakie przynosi las w swych funkcjach infrastrukturalnych. Należą do nich: a) funkcje regulatora gospodarki wodnej, b) funkcje ochronne przed negatywnymi skutkami cywilizacji przemysłowej, c) funkcje ochronne przed klęskami żywiołowymi, d) funkcje ochrony przyrody, e) funkcje rekreacyjne, f) funkcje wiatrochronne, g) funkcje obronne, h) funkcje stymulatora produkcji w pozaleśnych działach gospodarczych, i) funkcje krajobrazowe i fizjotaktyczne. Wymienione funkcje infrastrukturalne nie mogą być zastąpione przez inne czynniki, a wartość tych funkcji tylko w nielicznych przypadkach bywa niższa od wartości funkcji gospodarczych.

Ochrona zasobów leśnych jako podstawowego składnika środowiska przyrodniczego kraju oraz zwiększenie wszechstronnej użyteczności lasów wymaga programowania gospodarstwa leśnego w ścisłej koordynacji z ogólnokrajowym i regionalnym planowaniem przestrzennym.

Planowanie przestrzenne leśnictwa powinno dążyć do systemowego i perspektywicznego ujmowania gospodarki leśnej całego kraju (niezależnie od struktury własnościowej terenów leśnych), a w szczególności uwzględniać ochronę środowiska leśnego, kompleksowe kształtowanie funkcji lasu, regionalną optymalizację lesistości kraju, kojarzenie gospodarki leśnej z ochroną przyrody i krajobrazu oraz koordynację gospodarki leśnej z działalnością i rozwojem przemysłu drzewnego. Innymi słowy, konieczna jest konsekwentna, długofalowa polityka leśna zapewniająca transmisję interesów leśnictwa do ogólnokrajowych i regionalnych programów, przy troskliwym zadbaniu o szczegółowe plany urządzania gospodarstw leśnych.

b) Należy z naciskiem podkreślić, że wobec bardzo niekorzystnej sytuacji naszych lasów, wymagającej szczególnie intensywnej działalności gospodarczej, dalsze, poważniejsze przekształcenie struktury organizacji gospodarczej Lasów Państwowych wpłynęłoby w obecnych warunkach zdecydowanie niekorzystnie na możliwości poprawy gospodarki leśnej. Natomiast celowe jest nieustanne usprawnianie administracji na wszystkich szczeblach zarządzania Lasami Państwowymi. PTL podziela w tym zakresie pogląd posła Mariana Woźniaka, zapisany w „Diariuszu Sejmowym” z posiedzenia poświęconego zmianom strukturalnym władz centralnych, który to poseł wyraził pogląd, że „przewiduje się utrzymanie dotychczasowej struktury administracyjnej lasów państwowych i jej wzmocnienie”.

II. Przestrzeganie zasad funkcjonalnej, a także organizacyjnej integracji leśnictwa i przemysłu drzewnego

PTL uważa za niezbędne zachowanie powiązań gospodarstwa leśnego z surowcowym przemysłem drzewnym, co określa się mianem „kompleksu leśno-drzewnego”. Las i przemysł drzewny stanowią dwa nierozłączne ogniwa w procesie produkcji. Od ich właściwego współdziałania zależy efekt gospodarczy, jako wkład do dochodu narodowego, i powinien zależeć udział w pierwotnym i wtórnym jego podziale. Stąd też utrzymanie leśnictwa i przemysłu drzewnego w jednym ośrodku koordynującym i dyspozycyjnym jest sprawą wielkiej wagi.

Kompleksowe traktowanie gospodarstwa leśnego i przemysłu drzewnego sięgające historycznie do okresu międzywojennego, przyniosło w ubiegłym 40-leciu znaczne korzyści gospodarce leśnej i gospodarce narodowej choćby przez znaczne zwiększenie udziału drewna małowymiarowego i średniowymiarowego w produkcji przemysłowej. Istnienie kompleksu „leśno-drzewnego” na szczeblu centralnym pozwoli łatwiej koordynować rozwój przemysłu z przemianami zachodzącymi w leśnej bazie surowcowej oraz prowadzić właściwą politykę w dziedzinie inwestycji, lokalizacji zakładów przemysłowych oraz rozwoju technologii. Efektem tak pomyślanej integracji powinno być doprowadzenie do zrównoważenia

rozmiaru użytkowania z możliwościami produkcyjnymi lasu, zapewnienie kompleksowego przerobu drewna oraz zaspokojenie potrzeb społecznych na produkty gospodarstwa leśnego i przemysłu drzewnego. Przede wszystkim należy dążyć do zmniejszenia zapotrzebowania na drewno wielkometrytowe przez zwiększenie możliwości przerobowych przemysłu płytowego i celulozowego. Należy konsekwentnie i systematycznie dążyć do przebudowy strukturalnej przemysłu i zmian w technologii przerobu drewna. Jednym z celów tej przebudowy powinno być powstawanie dalszych przedsiębiorstw kompleksowego przerobu drewna.

Wskazane powyżej zmiany funkcjonowania przedsiębiorstw przemysłu drzewnego powinny służyć lepszemu wykorzystaniu surowca drzewnego i pośrednio — podnoszeniu zasobności lasów.

III. Stworzenie właściwej płaszczyzny do prezentowania opinii społecznej leśnej i drzewnej w sprawach szeroko pojmowanej polityki leśnej w nowych warunkach organizacyjnych

PTL wyraża pogląd, że w byłym Ministerstwie Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego zostały wypracowane prawidłowe formy systematycznej konsultacji kierownictwa Lasów Państwowych z szerokim przedstawicielstwem leśników i drzewiarzy w kwestiach ważnych dla funkcjonowania leśnictwa i drzewnictwa. Szczególną rolę odegrały w tej mierze Rada Naukowo-Techniczna przy Ministrze LiPD oraz Rada Konsultacyjna ds. Leśnictwa. PTL brało w owych konsultacjach czynny udział, a jego inspiracja zawarta w Raporcie o Stanie Lasów i Memoriale z okazji 100-lecia Towarzystwa, w Apelu do Społeczeństwa, a także w opiniach wyrażanych w odniesieniu do opracowywanych przez Resort dokumentów jak również opinie wyrażane na posiedzeniach Kolegium Lasów Państwowych były w zauważalny sposób wykorzystywane w tworzeniu polityki leśnej w naszym kraju.

Dlatego, mając na względzie zagwarantowanie sprawnego funkcjonowania kompleksu leśno-drzewnego w systemie gospodarczym państwa, należałoby zachować Radę Naukowo-Techniczną ds. Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego przy Ministrze Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Kontynuacja dotychczasowej działalności Rady Naukowo-Technicznej ds. Leśnictwa i Drzewnictwa i zachowanie jej dotychczasowej rangi byłoby jednym z dowodów, że u podstaw likwidacji Urzędu Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego legły wyłącznie przesłanki wynikające z reformowania centralnych organów administracji państwa.

PTL jest szczególnie zainteresowane w kreowaniu treści projektowanej (z inicjatywy Towarzystwa) ustawy o lasach oraz w popularyzowaniu w Polsce zasad polityki leśnej, jakie pod auspicjami ONZ były prezentowane z okazji Międzynarodowego Roku Lasu (którym był rok 1985) oraz IX Światowego Kongresu Leśnictwa, jaki odbył się w ub. roku w Meksyku.

U podstaw owej światowej polityki leśnej leży ustalenie najwłaściwszych dróg ochrony lasu, jego racjonalnego zagospodarowania, jak również — ekonomicznie uzasadnionego wykorzystania drewna. Międzynarodowe organizacje leśne oczekiwały i oczekują od rządów poszczegól-

nych krajów podtrzymywania tych starań i nadawania im ustawowego i organizacyjnego wyrazu, co powinno zapewnić leśnictwu i drzewnictwu właściwe miejsce w hierarchii celów ekonomicznych i socjalnych poszczególnych państw.

Z dotychczasowej historii cywilizacji ludzkiej wynika, że każde naruszenie zasady trwałości zasobów leśnych będzie prowadziło nie tylko do braku własnego drewna i wielu różnych produktów wytwarzanych z drewna i innych płodów lasu. Będzie ono oznaczało godzenie się na życie w oskałpowanym krajobrazie, życie w warunkach zwiększonej zapadalności na choroby, życie w warunkach klimatycznych utrudniających regenerację sił i zdrowia. Spowoduje ono ponadto występowanie częstszych i bardziej gwałtownych powodzi i procesów erozyjnych, dalszy wzrost deficytu oraz pogorszenie się jakości zasobów wodnych. A do tego nie może dopuścić żaden cywilizowany kraj.

W obecnej sytuacji zachowanie lasów i ich zdrowotności zależy nie tylko od pracy i ofiarności leśników oraz sprawności zarządzania leśnictwem. Wymaga ono obecnie należytego zrozumienia ze strony władz państwowych, politycznych i gospodarczych, jak również prawidłowego prawnego, finansowego i organizacyjnego poparcia. Wymaga także zwrócenia większej uwagi na rozwój materialny i kadrowy oraz prawidłowe funkcjonowanie leśnych i drzewnych placówek badawczych i dydaktycznych.

Polskie Towarzystwo Leśne deklaruje ponownie swą gotowość do konsultacji i działalności opiniodawczej we wszystkich sprawach dotyczących polityki leśnej i bieżących zadań organizacyjno-gospodarczych leśnictwa i drzewnictwa.

Wymiana bezdewizowa członków PTL z Północno-Zachodnim Towarzystwem Leśnym Dolnej Saksonii w 1985 r.

Безвалютный обмен членов Польского Лесного Общества с Северо-
-Западным Лесным Обществом Нижней Саксонии в 1985 году

Foreign currency free exchange of members of the Polish
Forest Society and of the North-West Forest Society
of Lower Saxony, in 1985

Z inicjatywy Poznańskiego Oddziału PTL i pod protektorem ZG PTL w Warszawie, po raz drugi dokonano wymiany grupy leśników polskich i niemieckich z RFN. Miała ona na celu zapoznanie się z gospodarką leśną odwiedzanego kraju, a przede wszystkim z groźnym zjawiskiem zamierania lasów w terenach silnie uprzemysłowionych.

Okazało się, że nawiązane kontakty sprzyjają nie tylko wymianie informacji fachowej, lecz także — a może przede wszystkim — prowadzą do lepszego poznania się i porozumienia leśników różnych narodowości w ich działaniach dla dobra lasów.